

Uporaba serijskih publikacij v Mestni knjižnici Ljubljana

Use of serials in the Ljubljana City Library

Tjaša Šesek

Oddano: 5.4.2024 – Sprejeto: 11.2.2025

1.01 Izvirni znanstveni članek

1.01 Original scientific article

UDK 025.173:027.022(497.4Ljubljana)

DOI <https://doi.org/10.55741/knj.69.1.3>

Izvleček

Namen: Namen prispevka je ugotoviti, katere serijske publikacije uporabniki prebirajo v Mestni knjižnici Ljubljana (MKL) ter ali obstajajo razlike v njihovi uporabi v knjižnici in pri izposoji na dom. Poudarek je na ugotavljanju uporabe serijskih publikacij v knjižnici, saj tega podatka ne moremo pridobiti iz sistema Cobiss3 in posledično nimamo celovitega vpogleda v dejansko uporabo gradiva.

Metodologija/pristop: Uporabljena je bila anketna metoda, s katero smo zajeli 382 bralcev serijskih publikacij v Mestni knjižnici Ljubljana. Anketiranje je potekalo štiri tedne, od 20. 3. do 15. 4. 2023. Podatki so bili analizirani s pomočjo orodij 1KA in Microsoft Excel.

Rezultati: Analiza podatkov je pokazala, da so uporabniki čitalniških mest večinoma redni bralci, saj jih kar 51 % prebira serijske publikacije v knjižnici vsaj enkrat tedensko oz. jih 73 % prebira vsaj enkrat mesečno. Anketiranci, ki dnevno ali vsaj enkrat tedensko prebirajo serijske publikacije v knjižnici, si jih tudi pogosteje izposojajo na dom. Ti uporabniki prebirajo serijske publikacije zaradi informiranja, medtem ko uporabniki, ki redkeje prebirajo tovrstno gradivo v knjižnici, to počnejo zaradi razvedrila. V Mestni knjižnici Ljubljana uporabniki v knjižnici največkrat prebirajo publikacije *Delo* (38 %), *Dnevnik* (30 %), *Mladina* (30 %), *Jana* (25 %), *Reporter* (20 %) in *Ona plus* (14 %).

Omejitve raziskave: Ker so uporabniki sami izpolnjevali anketo, je možno, da so naslove serijskih publikacij navajali napačno. Verjetno se tudi niso spomnili vseh naslovov,

ki jih prebirajo čez leto. Lahko je ena oseba večkrat izpolnila vprašalnik ali ni odgovorila na vsa vprašanja. Vzorec ni bil segmentiran, saj so bili v raziskavo vključeni naključni trenutni uporabniki knjižnice.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Rezultati bodo v pomoč pri nadaljnjem načrtovanju zbirke serijskih publikacij Mestne knjižnice Ljubljana.

Ključne besede: serijske publikacije, splošne knjižnice, uporaba gradiva, Mestna knjižnica Ljubljana

Podatkovni set: Vsi raziskovalni podatki, na katerih temeljijo rezultati, so na voljo kot del članka in niso arhivirani v nobenem drugem viru.

Abstract

Purpose: The aim of this paper is to find out which serials users read in the Ljubljana City Library and whether there are differences in their use in the library and when borrowing them. The focus is on identifying the use of serials in the library, as this information cannot be obtained from the Cobiss3 system and consequently we do not have a comprehensive view of the actual use of the materials.

Methodology/approach: The survey was conducted over a period of four weeks, from 20 March to 15 April 2023. The data were analysed using 1KA and Microsoft Excel.

Results: Respondents who read serials in the library daily or at least once a week are also more likely to borrow serials for home use. These users read serials for information, whereas users who read serials less frequently in the library do so for entertainment. At the Ljubljana City Library, the publications most frequently read in the library are Delo (38%), Dnevnik (30%), Mladina (30%), Jana (25%), Reporter (20%), and Ona plus (14%).

Research limitation: Since the survey was self-reporting type, it is possible that the users may have misquoted the titles of serial publications. It is also likely that they did not remember all the titles they read during the year. One person may have filled in the questionnaire several times or not answered all the questions. The sample was not segmented, as the survey included random current library users.

Originality/practical implications: The results will help in further planning of the serials collection in the Ljubljana City Library.

Keywords: serials, public libraries, use of materials, Ljubljana City Library

Data set Metadata: All research data underlying the results are available as part of the article and no additional source data are required.

1 Uvod

Namen prispevka je ugotoviti, kakšna je uporaba serijskih publikacij¹ v Mestni knjižnici Ljubljana in kako njihovo zbirko čim bolje upravljati v prihodnosti glede na financiranje knjižnice.

Na obseg zbirke trenutno najbolj vplivajo podražitve v periodičnem tisku, ki si- cer niso nič novega. Iz prispevka Muska (2002) lahko razberemo, da gre za pojav, ki traja že kar nekaj desetletij. V današnjem času smo zopet v valu podražitev, tokrat zaradi podražitev cen papirja in goriv, ter sprememb v menjalnih tečajih. Vedno dražje naročnine ter prenehanje izhajanja določenih naslovov serijskih publikacij lahko vplivajo na zmanjšanje števila naslovov v knjižnicah. Podra- žitve so tako lahko eden od razlogov, da knjižnice nadomestnega naslova za serijsko publikacijo, ki je prenehala izhajati, niti ne naročijo, zato je pomembno, da knjižničarji sledijo povpraševanju uporabnikov in jim zagotovijo dostop do gradiva. Nabava serijskih publikacij se nekoliko razlikuje od nabave knjižnega gradiva, saj z naročanjem knjig, ki so izšle v preteklosti, praviloma ni težav, če se pojavi povpraševanje, medtem ko starejših številčk serijskih publikacij lahko da ni več na voljo niti ni vedno smiselno, da se naročajo za nazaj, saj so informa- cije v določenem periodičnem tisku velikokrat vezane na aktualno dogajanje in zato hitreje zastarajo. Nepremišljeno odpovedovanje serijskih publikacij tako ni dobrodošlo, ampak zahteva temeljit premislek, ali bo knjižnica določeni naslov res odpovedala.

Serijske publikacije so naročene v devetindvajsetih enotah v mreži knjižnic Me- stne knjižnice Ljubljana, ki se med seboj razlikujejo po velikosti, odpiralnem času, obsegu zbirke, lokalnem okolju, kjer deluje knjižnica, profilu uporabnikov in drugih značilnostih, ki vplivajo na število naslovov naročenih serijskih publi- kacij ter na postavitev teh v prostoru knjižnice. Največ knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana jih hrani v čitalnicah in ima ločeno postavljeno časopisje za otroke in mladino, nekatere jih hranijo tudi na policah med knjigami. Knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana imajo med seboj tudi različno prakso izposoje. Večina ne izposoja zadnje številke, v nekaterih knjižnicah pa imajo določene naslove v celoti namenjene izključno prebiranju v čitalnicah. Zbirko serijskih publikacij v Mestni knjižnici Ljubljana sestavlja raznovrstno gradivo, vse od dnevnikov do letnih poročil, almanahov ipd. Prevladuje časopisje v slovenskem jeziku. Večina knjižnic hrani serijske publikacije le krajši čas, od enega do nekaj let, medtem ko Slovanska knjižnica in Pionirska – Center za mladinsko književnost

---

¹ V članku so glede serijskih publikacij uporabljeni strokovni izrazi iz *Bibliotekarskega termino- loškega slovarja* (2009).

in knjižničarstvo trajno hranita večino svoje zbirke, saj je ta namenjena ne le informacijskim, temveč tudi študijskim potrebam tako uporabnikov kot zaposlenih v knjižnici.

Ker so se cene v zadnjih letih dvignile tudi knjigam, smo bili v Mestni knjižnici Ljubljana primorani zmanjšati porabo za serijske publikacije in s tem število naročenih naslovov. Vprašanje, ki se tu odpira, je: kako naprej, čemu se odpovedati, da bo škoda čim manjša? Mestna knjižnica Ljubljana svojim članom² sicer ponuja brezplačen oddaljeni dostop do elektronske periodike na platformi PressReader, ampak ali so uporabniki pripravljeni prebirati elektronske vire namesto tiskanih izvodov? Na podlagi vseh teh vprašanj je bila izvedena anketa z namenom, da pridobimo informacije, kaj uporabniki uporabljajo in kaj pogrešajo, saj s statistiko izposoje pravzaprav ne moremo ugotoviti, ali je kje ponudba pomanjkljiva in katere serijske publikacije se uporabljajo v naših knjižnicah.

2 Pregled teoretičnih izhodišč in raziskav oz. literature

2.1 Pregled raziskav

Poglobljeno sta o serijskih publikacijah pisala Gazvoda in Osojnik (1990), ki sta podrobno obdelala vsa področja dela s to vrsto gradiva. V začetnem poglavju sta zapisala, da je »vodenje zbirke serijskih publikacij kompleksno opravilo, ki se začne pri vsebinski usmeritvi knjižnice in konča pri dejanski izkoriščenosti gradiva s strani uporabnikov ter tako predstavlja neko občutljivo ravnovesje med stroški nabave in njegovo relevantnostjo« (Gazvoda in Osojnik, 1990, str. 64). Nabava mora torej temeljiti na strokovnem področju, ki ga knjižnica pokriva, in na preverjanju potreb uporabnikov. Neprestano je treba preverjati izkoriščenost in uporabnost tega fonda.

O bralnih navadah uporabnikov v knjižnici je pisal Praznik (2017). Namen njegove raziskave je bil ugotoviti, v kakšni meri se izposoja na dom prekriva s čitalniško izposajo. V Knjižnici Jožeta Mazovca, eni izmed enot Mestne knjižnice Ljubljana, so z metodo opazovanja tri mesece spremljali uporabo časopisja v njihovi t. i. bralnici. Ugotovili so, da se največ prebirajo slovenski dnevniki in da se skoraj polovica časopisja v čitalnici ne uporablja. To je bila večinoma strokovna

---

² V članku sta uporabljena izraza član in uporabnik glede na definiciji iz *Bibliotekarskega terminološkega slovarja* (2009). Član je vsak, ki je včlanjen v knjižnico, medtem ko izraz uporabnik zajema vse, ki uporabljajo knjižnico in koristijo njene storitve, gradivo ali le prostore.

periodika, ki zahteva bolj poglobljeno branje in si jo zato člani raje izposojajo na dom. Izkazalo se je, da je večina najbolj branega časopisja v knjižnici tudi najbolj izposojana na dom. Med najbolj branim časopisjem so bili: *Delo*, *Dnevnik*, *Slovenske novice*, *Finance*, *Mladina* in *Zarja*³. Ena izmed ugotovitev Praznikove raziskave je bila, da se časopisje v tujih jezikih v čitalnici manj prebira.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi v Občinski knjižnici Jesenice. Leta 2004 so izvedli anketo o zadovoljstvu uporabnikov z izborom serijskih publikacij in o namembnosti obiska čitalnice (Jamar, 2020). Izkazalo se je, da največ uporabnikov zahaja v čitalnico zaradi spremljanja aktualnih dogodkov doma in po svetu. Najbolj brane periodične publikacije so bile: *Delo*, *Mladina*, *Finance* in *Salomonov oglasnik*. Tudi tu večinoma v čitalnici uporabniki niso prebirali tuje periodike.

Če se splošne knjižnice še večinoma ukvarjajo s tiskano periodiko, pa je slika v visokošolskih in specialnih knjižnicah nekoliko drugačna. Stojanović (2013) je v svojem diplomskem delu raziskovala odnos uporabnikov Centralne tehniške knjižnice (CTK) do tiskanih in elektronskih virov, v kolikšni meri so uporabniki seznanjeni z njimi in kako pogosto jih uporabljajo. Anketa je pokazala, da je uporaba tiskanih in elektronskih revij za potrebe študija dokaj podobna, saj jih je uporabljal približno enak delež anketirancev (21–25 %), medtem ko je za razvedrilo večina vprašanih, kar 65 %, uporabljala tiskane revije in le 25,5 % elektronske revije; 40 % anketirancev je raje uporabljalo tiskano časopisje kot elektronsko obliko oz. 68 % anketirancev nikoli ni uporabljalo revij, ki jih je ponujala Centralna tehniška knjižnica. Le 8 % respondentov je poznalo nabor elektronskih revij v Centralni tehniški knjižnici. Avtorica članka je kot razlog navedla, da je šlo za naključne uporabnike, ki so v času izvajanja raziskave prišli v knjižnico. To so bili v veliki večini študentje (93,2 %), ki za svoj študij znanstvenih revij niti ne potrebujejo, ker študirajo predvsem iz učbenikov.

Fletcher in Stafford (2018) sta naredili podobno raziskavo v knjižnici umetnostnega muzeja v Chicagu. Uporabnike sta s pomočjo ankete in intervjujev povprašali, kako se lotijo raziskovanja ter kdaj uporabijo tiskane in kdaj elektronske vire. Rezultati so pokazali, da je meja med digitalnimi in fizičnimi raziskovalnimi preferencami nejasna, saj uporabniki, ki začnejo z digitalnimi viri, pogosto natisnejo kopijo za zapiske, tisti, ki začnejo s fizičnimi viri, pa pogosto naredijo digitalno kopijo za prihodnjo uporabo. Šlo je za zelo raznolike

---

³ *Zarja* je nastala po prenehanju izhajanja časopisa *Jana*, ki pa je v naslednjem letu ponovno pričel izhajati. Gre za vsebinsko zelo podobna časopisa, ki sta se leta 2019 združila v časopis *Zarja, Jana*. Leta 2021 se je nato časopis preimenoval v *Jano*. V letu 2017 so imeli v Knjižnici Jožeta Mazovca naročeni obe publikaciji, *Jano* in *Zarjo*.

uporabnike, ki jih predstavljajo zaposleni v knjižnici in muzeju, študentje oz. zaposleni na School of the Art Institute of Chicago (Šola umetniškega inštituta v Chicagu) ter zunanji uporabniki. Več kot 50 % raziskovalnih zahtev so postavili zaposleni v muzeju. Glede na to, da je uporaba elektronskih virov narasla na začetku vsakega semestra in upadla med poletnimi meseci, ko večina študentov zapusti kampus, ter da je bila največja uporaba elektronskih virov zabeležena v aprilu in novembru, ravno pred zaključnimi izpiti, sta avtorici raziskave sklepali, da elektronske vire večinoma uporabljajo študentje. Približno 40 % anketirancev se je opredelilo, da so z uporabo elektronskih virov izredno zadovoljni. V intervjujih so muzejski uslužbenci omenili, da zaradi narave dela pogosto potrebujejo tiskano kopijo za delo kustosov ali za lastno referenco in zapisovanje. Uporabniki niso nujno dajali prednosti eni obliki pred drugo v vseh primerih, temveč so se zavedali, da vsak nov projekt zahteva prilagojen pristop k raziskovanju.

Medtem ko so se v zgornjih primerih zaposleni v knjižnicah večinoma lotili ugotavljanja uporabe gradiva s pomočjo metode opazovanja, ankete in intervjujev, pa obstajajo tudi primeri, ko so se zaposleni lotili ročnega beleženja oz. preštevanja uporabe gradiva. Tak primer je University of Saint Francis (Združene države Amerike), kjer so se statistike uporabe serijskih publikacij lotili z ročnim vnašanjem. Lafferty (2006) je v svojem prispevku predstavila uporabljeno metodo ter njene slabosti in prednosti. Za pridobivanje informacij so uporabili študenta na delu, ki je zbiral uporabljene serijske publikacije po mizah v vseh nadstropjih, kjer hranijo periodiko, in nato na dnevniškem listu označil, katero gradivo je bilo uporabljeno. Te podatke so konec študijskega leta vnesli v Excelovo tabelo. Avtorica prispevka je ugotovila, da ima ta metoda kar nekaj pomanjkljivosti. Odvisna je od prizadevanja študenta, ki beleži uporabo. Možno je tudi, da uporabniki kljub opozorilom pospravijo uporabljeno gradivo. Poleg tega ni mogoče ugotoviti, koliko člankov je bilo uporabljenih v posamezni številki, niti ali je šlo za pregledovanje, branje oz. kopiranje. Na nekaterih lokacijah tudi niso imeli prostora, kjer bi uporabniki lahko odložili uporabljeno gradivo. Kot pozitivno lastnost je izpostavila enostavnost te metode. S pridobljenimi podatki si pomagajo pri odločanju, katero periodiko vezati v zvezke, katero odpovedati ter kako postopati z darovi. Statistični podatki so tudi ključnega pomena kot podpora zahtevanemu znesku finančnih sredstev za tiskane serijske publikacije.

V letih 2014 (10.–15. 11.) in 2018 (19.–24. 11.) smo se na podoben način lotili beleženja uporabe gradiva v čitalnicah tudi v Mestni knjižnici Ljubljana. Na podlagi tipičnega tedna je bila izvedena ekstrapolacija za celo leto. Beležena je bila uporaba knjižnega gradiva, serijskih publikacij in neknjižnega gradiva ter obisk. S tem smo pridobili oceno uporabe našega gradiva, ki ni zabeležena v sistemu Cobiss3. Soočili smo se s podobnimi problemi kot že v zgoraj omenjeni

ameriški knjižnici. Poleg tega se v Mestni knjižnici Ljubljana ni beležilo, katero konkretno gradivo se je uporabljalo. Uporaba serijskih publikacij v čitalnicah je glede na preostalo gradivo v letu 2014 predstavljala 56 %, v letu 2018 pa 53 %. Po ekstrapolaciji na celo leto to pomeni uporabo 311.584 izvodov serijskih publikacij v čitalnici v letu 2014 in 257.348 v letu 2018. Poleg že omenjenih težav je bila zaznana še ena pomanjkljivost, in sicer nekatero gradivo je bilo uporabljeno večkrat, še preden ga je zaposleni preštel in pospravil nazaj na polico ter ga tako dal na voljo naslednjemu uporabniku. Podatek je okvirna ocena glede na priporočeno metodologijo v ISO 2789 in ISO 11620.

2.2 Statistika izposoje

Slovenske knjižnice pridobivajo podatke o uporabi gradiva iz sistema Cobiss3. Mestna knjižnica Ljubljana sicer uporablja segment Cobiss3/Izposoja, a v večini knjižnic se ne beleži čitalniška izposoja, zato s tem postopkom ne dobimo povsem realnih števil uporabe serijskih publikacij niti podatka, kateri naslovi so najbolj brani. Uporaba gradiva v Mestni knjižnici Ljubljana namreč ni omejena zgolj na čitalnice, saj sodobne knjižnice uporabljajo tudi hibridno postavitev. Prostori so tako oblikovani v luči knjižnice kot tretjega prostora, kjer se uporabniki počutijo domače in imajo prost dostop do gradiva. Čitalnice niso nujno ločene od drugih knjižničnih prostorov, ampak umeščene vanje. Posledično je izposoja za čitalniško rabo prek sistema Cobiss3/Izposoja praktično neizvedljiva.

Za potrebe tega članka je bila iz sistema Cobiss3⁴ pridobljena statistika izposoje na dom za izbrano obdobje zadnjega preteklega Strateškega načrta Mestne knjižnice Ljubljana, 2017–2021, kar zavzema zadnje ročno beleženje obiska čitalnic ter uporabo čitalniškega gradiva. To obdobje je zanimivo še zaradi pandemije koronavirusne bolezni in posledično zaprtja knjižnic oz. omejevanja uporabe čitalnic. Že pred letom 2020 je bilo zaznati manjše upadanje izposoje serijskih publikacij, med pandemijo pa se je situacija še poslabšala. Spodbudno je, da se je v letu 2022 skoraj v vseh knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana izposoja serijskih publikacij izboljšala glede na leto 2021, dvanajstim knjižnicam pa je izposoja narasla celo v primerjavi z letom 2019.

---

⁴ V času nastanka članka so bile knjižnice ravno v procesu zamenjave Cobissa3 za CobissLib. Vendar ker gre le za zajetje podatkov prek razreda »Izvoz podatkov« v segmentu »Izpisi«, bi bili ti na isti dan identični, tudi če bi bili zajeti z novo programsko opremo, CobissLib. Podatki so bili uvoženi v Microsoft Excel in tam obdelani.

Glede na podatke, pridobljene iz sistema Cobiss3, si največ serijskih publikacij izposojajo na dom zaposleni (45 %), sledijo upokojeanci (24 %), nezaposleni (11 %) in zaposleni v matični ustanovi (7 %). Preostale skupine članov si izposojajo v manj kot 5 %. Skoraj vse izposojene serijske publikacije (92 %) so bile pridobljene z nakupom. Najbolj se izposojajo skupine univerzalne decimalne klasifikacije 0 – Splošno (28 %), 745/749 – Industrijska in domača umetnost in obrt. Uporabna umetnost (12 %), 64 – Gospodinjstvo (6 %) in 90/91 – Geografija (6 %).

V obdobju 2017–2021 je bilo na dom izposojenih 1229 naslovov serijskih publikacij. Največ se izposojajo mesečniki v slovenščini (36 %), sledijo tedniki v slovenščini (14 %) in nato mesečniki v nemščini (9 %). Največkrat izposojen je bil časopis *Burda style* (4 %). Sledijo padajoče *Mladina*, *Schöner wohnen*, *Zarja*, *Reporter*, *History*, *National geographic – Slovenija*, *Science illustrated* in *Ona plus* z 2–3 %, ter *Radar* z malenkost pod 2 % izposoje. Glede na jezik publikacij močno prevladuje izposoja slovenskih serijskih publikacij, v kar 71 %. Na drugem mestu so serijske publikacije v nemščini (14 %) in šele nato v angleščini (7 %), kar ni presenetljivo, saj za uporabo časopisov z največjo izposajo v nemškem jeziku, *Burda style* in *Schöner wohnen*, pravzaprav poznavanje jezika niti ni pogoj.

Če si pogledamo dve skupini članov (preglednica 1), ki si največ izposojata serijske publikacije na dom, zaposlene in upokojeance, ugotovimo, da med prvimi petimi naslovi ni nobenega identičnega. Se pa naslovi začnejo ponavljati med prvimi desetimi, in sicer med najbolj izposojani naslovi pri obeh kategorijah so: *Burda style*, *History*, *Science illustrated*, *Ona plus*, *Mladina* in *Radar*.

Preglednica 1: *Najpogostejše izposojeni naslovi (padajoče)*

Zaposleni	Upokojeanci
Burda style	Zarja
Schöner wohnen	Reporter
History	Mladina
National geographic. Slovenija	Zarja, Jana
Science illustrated	Ona plus
Ona plus	Misteriji
Mladina	Radar
Global	Science illustrated
Dober tek	Burda style
Radar	History

3 Zasnova raziskave

Zaradi podražitev naročnin je praktično nemogoče ohranjati zbirko serijskih publikacij v istem obsegu skozi leta. Upoštevajoč, da je imela Mestna knjižnica Ljubljana v letu 2022 naročenih 29 izdaj *Dela*, bi to pomenilo, da bi samo za ohranitev enega naslova v isti količini potrebovali približno dodatnih 2200 €. Mestna knjižnica Ljubljana pa je imela v letu 2022 naročenih približno 400 naslovov serijskih publikacij oz. približno 1800 izvodov teh. Obnovitev vseh naročnin nikakor ni bila več mogoča. Ker smo bili primorani kar precej okrniti našo zbirko, se je pojavilo vprašanje, katerim naslovom oz. izvodom se sploh lahko odpovemo, ne da bi preveč oškodovali uporabnike. Pri tem smo naleteli na problem, da skoraj v nobeni knjižnici Mestne knjižnice Ljubljana ne beležimo čitalniške izposoje in zato nimamo natančnega vpogleda, po čem vse naši uporabniki posegajo, saj s statistiko izposoje ne zajamemo gradiva, ki se v celoti ne izposoja, oz. nimamo podatka, kakšna je uporaba zadnje prejete številke posameznega izvoda serijske publikacije, ki se v večini knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana ne izposoja.

Z raziskavo smo želeli dobiti informacije o uporabi serijskih publikacij v Mestni knjižnici Ljubljana oz. na čitalniških mestih knjižnic,⁵ saj tega podatka nikjer podrobneje ne beležimo, ter ali gre pri čitalniški uporabi in izposoji na dom za iste uporabnike ali sta to dve povsem ločeni skupini. Anketna metoda pa omogoča še nekaj, česar statistika izposoje ne, in to je pridobiti mnenje uporabnikov o sami zbirki, ali so zadovoljni z njo ali kaj pogrešajo.

Poleg tega smo želeli ugotoviti, ali je možno tiskane izvode nadomestiti z elektronskim dostopom. Ker so bile med pandemijo koronavirusne bolezni knjižnice nekaj časa zaprte in je bil s tem otežen dostop do knjižničnega gradiva, smo pričakovali, da se bo uporaba elektronske periodike povečala in da se bodo člani že navadili uporabljati elektronske oblike. Sabotič (2021) je raziskovala uporabo digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana in ugotovila, da je bilo v letu 2020 na platformi PressReader zabeleženih 36.855 dostopov (v letu 2019 le 12.192) ter izposojenih 173.595 e-časnikov in e-časopisov (v letu 2019 le 21.983).

---

⁵ V raziskovalnem delu članka sem se namenoma izogibala izrazu čitalnica, saj ni šlo za raziskavo uporabe prostora, temveč za uporabo gradiva, ki pa ga uporabniki v nekaterih knjižnicah lahko prebirajo tudi zunaj čitalnice.

Trenutno je težava tudi dobava iz Združenih držav Amerike. Strokovnejši, manj popularni časopisi prihajajo lahko tudi z enoletno zamudo ali pa sploh ne. Nekateri izdajatelji so se odločili, da bodo časopis prodajali le še na ameriškem trgu. Na ta račun je Mestna knjižnica Ljubljana že izgubila nekaj naslovov periodike. V takšnih primerih si knjižnice lahko pomagajo z elektronskimi dostopi in s tem vsaj deležu uporabnikov omogočijo dostop do želenih informacij.

Raziskovalna vprašanja so tako bila, kako sta povezani pogostost prebiranja serijskih publikacij v knjižnici in pogostost izposoje na dom ter prebiranje serijskih publikacij v knjižnici in uporaba spletnega časopisja. Kako različne storitve knjižnice vplivajo na razlog uporabe serijskih publikacij? Katera vrsta serijskih publikacij se najpogosteje prebira v knjižnici in katera se najpogosteje izposoja? Ali uporabniki vedo, kje vse najdejo serijske publikacije v naših knjižnicah? Kakšna je razlika uporabe elektronskega časopisja med anketiranci terenske in spletne ankete?

Za potrebe tega članka sta uporabljena izraza časnik in časopis glede na definiciji iz *Bibliotekarskega terminološkega slovarja* (2009), v besedilu ankete za uporabnike pa sta bila uporabljena izraza, ki sta ljudem bližja in sta jim bolj razumljiva, za časnike je bil tako uporabljen izraz časopisi in za časopise izraz revije.

3.1 Metodologija

Uporabljena je bila anketna metoda, in sicer sta bili izvedeni spletna ter terenska anketa v vseh knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana, kjer imajo naročene serijske publikacije, razen v Knjižnici Jurij Vega, ki je bila zaradi prenove v tistem času zaprta. V vsako večjo knjižnico (Knjižnica Šiška, Knjižnica Bežigrad, Knjižnica Jožeta Mazovca, Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Prežihov Voranc) je bilo poslanih petdeset anket, v Slovansko knjižnico dvajset in v preostale po deset. Anketiranje je potekalo štiri tedne, od 20. 3. do 15. 4. 2023. Vprašalnik je vseboval dvanajst vprašanj zaprtega tipa, štiri kombinirana vprašanja in tri vprašanja odprtega tipa. Pri petih vprašanjih je bilo možno obkrožiti več odgovorov. Vprašanja so se nanašala na uporabo serijskih publikacij v knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana; konkretno kateri naslovi so to, kako pogosto jih uporabniki prebirajo ter s kakšnim namenom. Enaka vprašanja so bila zastavljena še za izposajo serijskih publikacij. Tu ni bilo treba naštetih naslovov uporabljene gradiva, saj so bili podatki o izposoji pridobljeni iz Cobissa3. Povprašali smo jih še o pomanjkanju ponudbe. Zadnji del ankete se je nanašal na uporabo elektronskih serijskih publikacij. Na koncu so imeli anketiranci možnost podati še predloge za potencialni nakup v prihodnosti. Anketo so v knjižnicah Mestne

knjižnice Ljubljana ponujali informatorji. Vročili so jo le uporabnikom, ki so se strinjali z izpolnjevanjem. Izpolnjevali so jo lastnoročno, ustrezno jo je izpolnilo 382 uporabnikov. Odziv na anketo je bil 77,4 %. Po končanem anketiranju so bili odgovori vneseni v aplikacijo 1KA.

V obdobju med 6. 9. in 6. 12. 2022 je bila v 1KA izvedena identična spletna anketa. Objavljena je bila na spletni strani Mestne knjižnice Ljubljana ter Facebook profilih knjižnic, kjer so jo lahko delili naprej uporabniki Facebooka, zato je domet in posledično odziv težko opredeliti. Od 165 uporabnikov, ki jih je kliknilo na anketo, jo je izpolnilo 79, a jo je dokončalo le 59, kar je precej majhen odziv in je težko posploševati ugotovitve na podlagi teh podatkov, zato bodo rezultati te ankete uporabljeni le pri analizi zadnjega raziskovalnega vprašanja.

Za celovitejšo sliko o uporabi serijskih publikacij so bili za primerjavo uporabljeni statistični podatki izposoje tega gradiva.

3.2 Omejitve raziskave

Ker so anketo uporabnikom knjižnice ponujali informatorji, je možno, da je kateri uporabnik izpolnil vprašalnik v več različnih knjižnicah ali celo v isti, saj se čez mesec zamenja veliko zaposlenih.

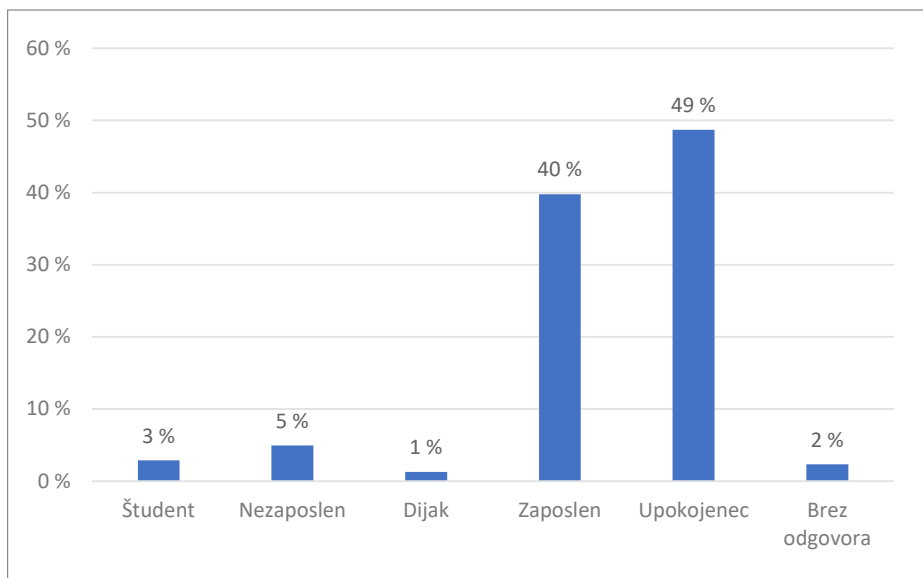
Uporabniki so sami naštevati naslove serijskih publikacij, zato je možno, da so navedli napačen naslov ali pa so ga tako okrajšali, da ni mogoče razbrati, za katere naslove točno gre. Verjetno se tudi niso spomnili vseh naslovov, ki jih prebirajo čez celo leto, in so navedli le tiste, ki so jih prebirali pred kratkim. Zaradi tega nismo dobili vseh želenih podatkov.

Ker so uporabniki sami izpolnjevali vprašalnik, so lahko vprašanja preskakovali in posledično niso odgovorili na vsako vprašanje.

Vzorec ni segmentiran, saj so bili v raziskavo vključeni naključni uporabniki knjižnice, ki prebirajo serijske publikacije. Informatorji so anketo ponujali skupini uporabnikov, ki so med 20. 3. in 15. 4. 2023 prebirali serijske publikacije v knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana, saj je raziskava temeljila na dejanskih uporabnikih čitalniških mest. Knjižnica zaradi omogočanja večje dostopnosti serijskih publikacij prebivalcem (potencialnim članom) sistemsko ne omejuje dostopa do njih in ga sistemsko ne meri. Zaradi javno dostopnih čitalnic natančne populacije ni mogoče številčno opredeliti. Ker celotna populacija ni znana, ne more biti reprezentativnega vzorca. Gre za neslučajnostni, natančnejši priročni vzorec.

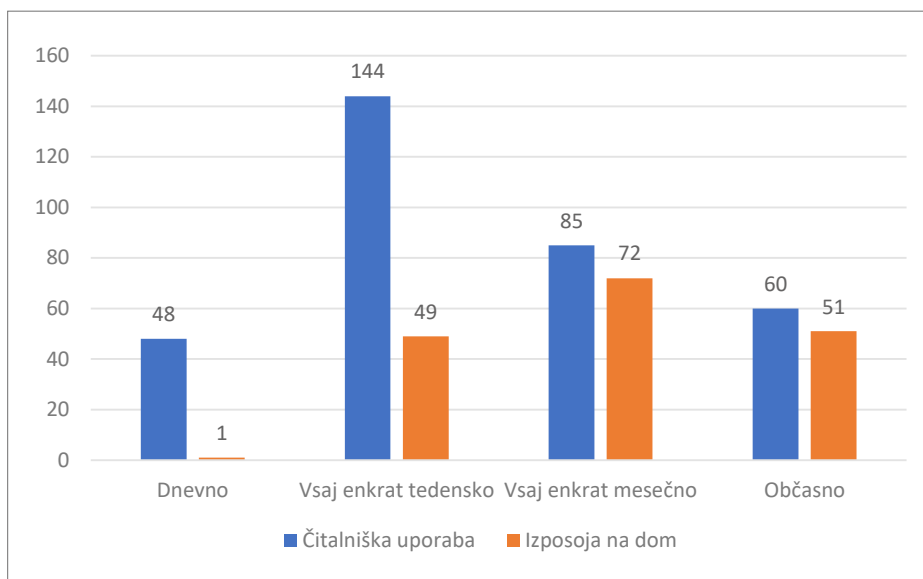
4 Rezultati

V raziskavi so večinoma sodelovali upokoјenci (49 %) in zaposleni (40 %) (slika 1); 90 % anketirancev je včlanjenih v Mestno knjižnico Ljubljana, 9 % jih ni včlanjenih. Izmed 35 respondentov, ki niso člani Mestne knjižnice Ljubljana, si jih pet izposoja serijske publikacije na dom, torej si zanje gradivo izposodi nekdo drug. Glede na to, da članstvo ni pogoj za čitalniško uporabo gradiva v Mestni knjižnici Ljubljana, torej je brezplačno na voljo za uporabo v knjižnici, bi bilo pričakovati večji delež nečlanov. Razlog bi lahko bil v pomanjkanju informacij, kaj vse knjižnice ponujajo, ne le članom, temveč tudi drugim prebivalcem. Morda niso seznanjeni z dejstvom, da lahko brezplačno dostopajo do različnih publikacij v prostorih knjižnic. Drugi razlog bi lahko bila enostavna dostopnost digitalnih vsebin. Marsikdo vsebine raje prebira na spletu. Poleg tega se do informacij lahko dostopa tudi prek video vsebin in podkastov ter samo branje niti ni pogoj za informiranost. Malo več kot polovica anketirancev (58 %) obiskuje več knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana, večinoma so to zaposleni (51 %). Rezultati raziskave so pokazali, da zaposleni obiskujejo več knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana, medtem ko upokoјenci obiskujejo le eno. Najpogosteje anketiranci obiskujejo Knjižnico Prežihov Voranc (15 %), Knjižnico Bežigrad (14 %) in Knjižnico Otona Župančiča (14 %) (pri vprašanju je bilo možnih več odgovorov). Le 18 % jih ni seznanjenih s tem, da si nekatere serijske publikacije lahko izposojajo na dom.

Slika 1: Status anketirancev (v %)

Ker je bila raziskava osredotočena na uporabnike čitalniških mest, ni presenetljivo, da 89 % anketirancev prebira serijske publikacije v knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana; 47 % si jih izposoja na dom. Skoraj polovica vprašanih (48 %), ki prebirajo serijske publikacije v knjižnici, si jih tudi izposoja na dom. Raziskava je pokazala, da gre večinoma za redne bralce, saj jih kar 51 % prebira serijske publikacije v knjižnici vsaj enkrat tedensko oz. jih 73 % prebira vsaj enkrat mesečno. Izposoja je bistveno manj pogosta, saj si jih le 32 % anketirancev izposoja vsaj enkrat mesečno (slika 2).

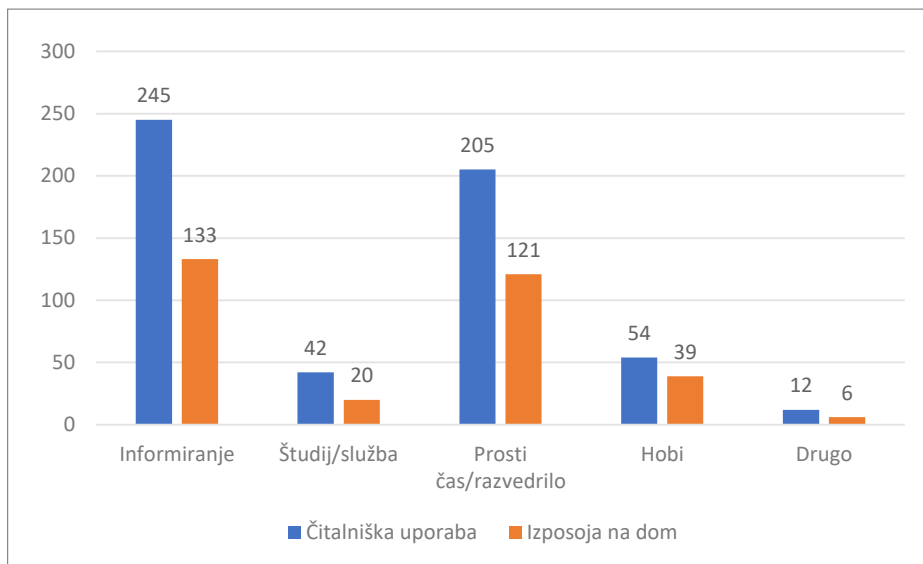

Slika 2: Število anketirancev, ki v knjižnici prebirajo serijske publikacije oz. si jih izposojajo na dom

Rezultati raziskave kažejo, da si uporabniki, ki dnevno ali vsaj enkrat tedensko prebirajo serijske publikacije v knjižnici, te tudi pogosteje izposojajo na dom kot uporabniki, ki jih v knjižnici prebirajo le občasno. Kar 44 % vprašanih, ki dnevno prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, si jih tudi vsaj enkrat tedensko izposoja na dom in kar 60 % anketirancev, ki le občasno prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, si jih tudi le občasno izposoja na dom.

Uporabniki, ki pogosteje (dnevno ali vsaj enkrat tedensko) prebirajo serijske publikacije v Mestni knjižnici Ljubljana, to počnejo zaradi informiranja, medtem ko uporabniki, ki redkeje prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, to počnejo zaradi razvedrila. Uporabniki, ki si vsaj enkrat tedensko izposodijo serijske publikacije, si jih ne izposojajo za potrebe študija oz. službe. Večina uporabnikov,

ki so izpolnili anketo, uporablja serijske publikacije za potrebe informiranja in razvedrila (slika 3).

Slika 3: Razlogi anketirancev za prebiranje serijskih publikacij⁶

Razlogi za prebiranje serijskih publikacij v knjižnicah in izposoja na dom so se izkazali za identične. Rezultati kažejo, da si uporabniki, ki zaradi informiranosti prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, izposojajo to vrsto gradiva iz istega razloga. Enako velja za študij/službo, prosti čas / razvedrilo in hobi. Od 152 anketirancev, ki so odgovarjali na ti dve vprašanji, si jih 89 % respondentov, ki prebirajo serijske publikacije v knjižnicah zaradi informiranosti, 83 % tistih, ki prebirajo serijske publikacije v knjižnicah za potrebe študija oz. službe, in 86 % tistih, ki prebirajo serijske publikacije v knjižnicah za razvedrilo, iz istega razloga tudi izposoja. Do razlik pride šele pri uporabnikih, ki prebirajo serijske publikacije v knjižnici oz. si jih izposojajo zaradi potreb hobijev. Največ

⁶ Odgovor »informiranje« se nanaša na prebiranje publikacij zaradi neke splošne razgledanosti (npr. *Delo*), medtem ko je bilo pri preostalih odgovorih, čeprav gre tudi za neke vrste informiranje, to vezano na neko drugo dejavnost. Zaradi možnosti nerazumevanja podanih odgovorov pri vprašanju je bil na voljo tudi odgovor »drugo«, kjer so anketiranci lahko sami dopisali odgovor. Če je ta vsebinsko spadal v katerega izmed že oblikovanih odgovorov, je bil upoštevan tam. Pod »drugo« so bili upoštevani le odgovori, ki se jih ni dalo razvrstiti nikamor drugam (npr. učenje jezikov).

anketirancev, 77 %, ki v knjižnicah prebirajo serijske publikacije za potrebe hobijev, si jih izposoja za potrebe razvedrila.

Anketiranci v Mestni knjižnici Ljubljana prebirajo 152 naslovov serijskih publikacij. Od 332 anketirancev, ki so odgovorili na to vprašanje, jih v knjižnici največ prebira *Delo* (38 %), *Dnevnik* (30 %), *Mladino* (30 %), *Jano* (25 %), *Reporter* (20 %) in *Ono plus* (14 %). *Finance*, *Global*, *Lady in Obraze*, *Avenija* prebira 10 % anketirancev, druge naslove prebirajo v manj kot 10 %. Rezultati niso presenetljivi, saj gre večinoma za publikacije, ki so na voljo v več knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana, po drugi strani pa večina anketirancev ne obiskuje le ene knjižnice, kar pomeni, da so lahko navajali tudi naslove serijskih publikacij, ki jih v knjižnici, kjer so izpolnili vprašalnik, nimajo naročenih. Med najbolj branimi serijskimi publikacijami se tako vseeno pojavljajo *Reporter*, *Obrazi*, *Avenija* in *Lady*, ki so naročeni le v približno polovici knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana, *Finance*⁷ pa so bile v času izvajanja ankete celo v manj kot tretjini. Koliko vpliva količina naročenih izvodov, lahko preverimo še na primeru slovenskih političnih tednikov. Če izberemo le rezultate ankete iz večjih knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana, ki imajo naročene vse tri tednike, *Mladino*, *Reporter* ter *Demokracijo*, in primerjamo rezultate, ugotovimo, da *Mladino* prebira 98 anketirancev, *Reporter* 65 anketirancev in *Demokracijo* 27 anketirancev. *Demokracija* tako tudi v tem primeru ni med prvimi desetimi najbolj branimi serijskimi publikacijami. Raziskava je pokazala, da so serijske publikacije, ki so bolj ali manj regijsko usmerjene, manj v uporabi. Največ anketirancev prebira *Večer* (4 %), sledijo *Primorske novice* (2 %), *Primorski dnevnik* (2 %), *Gorenjski glas* (1 %) in *Novi tednik NT & RC* (manj kot 1 %). *Dolenjskega lista*, *Štajerskega tednika* in *Vestnika* sodelujoči v raziskavi ne prebirajo.⁸ Razen *Burde* (7 %) se slabše prebirajo tudi serijske publikacije v tujih jezikih. Drugi največkrat brani časopis v tujem jeziku je *Schöner wohnen* (3 %). Sledijo *The Economist*, *Globus*, *The New York Times*, *Der Spiegel* in *Time* (vsi 2 %). Če primerjamo s podatki izposoje, ugotovimo, da se štirje naslovi pojavljajo tako pri najbolj izposojanem gradivu

⁷ Konec leta 2022 so *Finance* prenehale z izdajanjem tiskane verzije oz. so le še obstoječim naročnikom na njihovo željo izdajale tiskano verzijo tudi v letu 2023. V času anketiranja smo tako v Mestni knjižnici Ljubljana še imeli naročene tiskane *Finance*, z letom 2024 pa je tiskana izdaja prenehala z izhajanjem za vse naročnike. V tiskani obliki trenutno izhaja le še petkova izdaja, z naslovom *Finance manager*. Z letom 2025 je bila v Mestni knjižnici Ljubljana odpovedana tudi ta edicija.

⁸ Časnik *Novice* zaradi nejasnosti odgovorov ni upoštevan. Sedemnajst anketirancev je navedlo, da *Novice* prebirajo v knjižnici, a so bile v času raziskave te dostopne le v dveh knjižnicah Mestne knjižnice Ljubljana. Štirinajst odgovorov je bilo iz knjižnic, ki časnika nimajo na voljo. Izmed sedemnajstih vprašanih jih šest ne obiskuje več knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana. Glede na to lahko sklepamo, da so vsaj nekateri (morda celo vsi) anketiranci pravzaprav mislili časnik *Slovenske novice*, in ne *Novice*. Kar pa pravzaprav vpliva še na razporeditev *Slovenskih novic* glede na branost v knjižnici in bi tako verjetno bile med desetimi najbolj branimi časopisi v knjižnici.

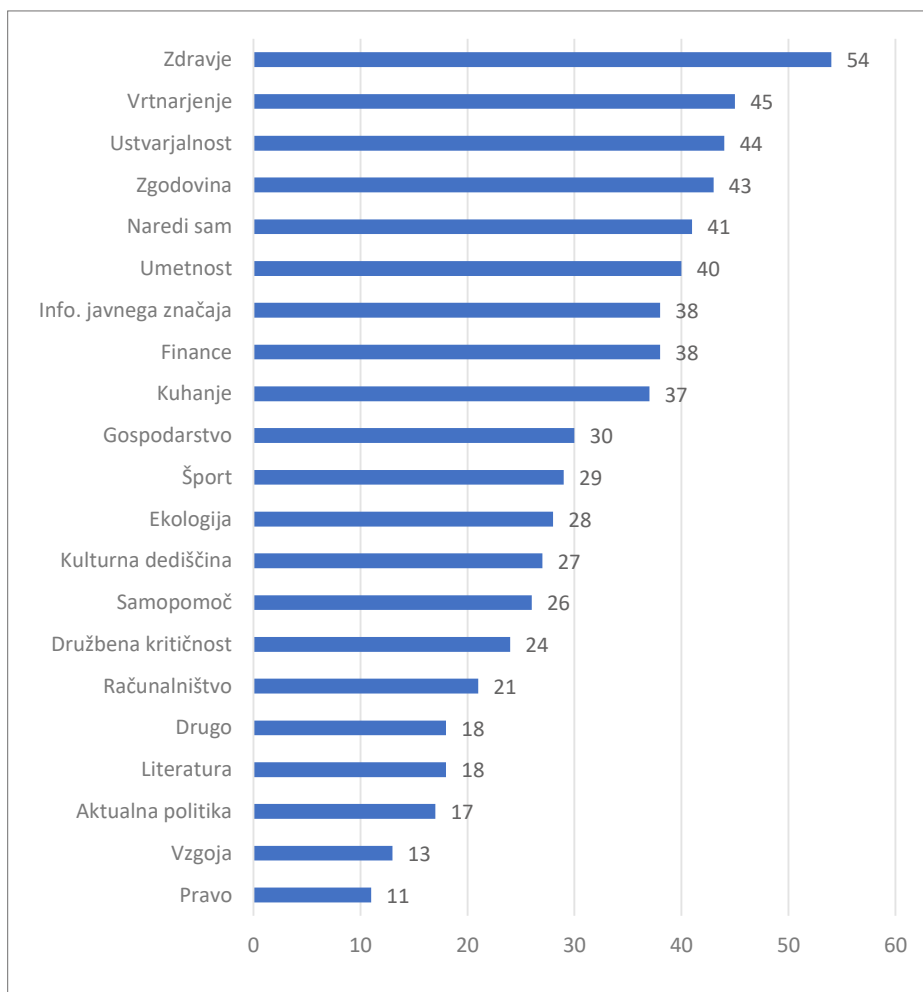
na dom kot najbolj branem gradivu v knjižnici, in sicer so to *Mladina*, *Zarja* oz. *Jana*, *Reporter* in *Ona plus*.

Večjo ponudbo serijskih publikacij si želi 47 % anketirancev, 41 % pa jih je zadovoljna s sedanjo. Od 177 anketirancev, ki so odgovarjali na to vprašanje, jih največ, 31 %, meni, da bi morali imeti več serijskih publikacij s področja zdravja. Nad 20 % jih želi več gradiva s področja vrtnarjenja, ustvarjalnosti oz. ročnih del, zgodovine, umetnosti, »naredi sam«, informacij javnega značaja, financ ali kuhanja. Kombinacije odgovorov⁹ pri anketirancih niso presenetljive. Največkrat zapisana odgovora pod »drugo« sta bila znanost (trikrat) in moda (dvakrat). Preostali so se pojavili po enkrat.

Anketirance smo tudi povprašali, kje vse lahko najdejo serijske publikacije v knjižnici. Skoraj vsi, 91 %, so odgovorili, da v čitalnici, kjer je v večini knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana največ serijskih publikacij. Le 6 % jih je opazilo tudi na mladinskem oddelku, čeprav ima večina knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana mladinsko časopisje postavljeno ločeno. Serijske publikacije je na evidenci izposoje opazilo 12 % anketirancev, čeprav jih tam večina knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana nima. Možno je, da so uporabniki navajali odgovor evidenca izposoje tam, kjer je ta v neposredni bližini čitalnice (npr. v Knjižnici dr. Franceta Škerla), in so posledično oba prostora združili v enega. Na policah med knjigami je serijske publikacije opazilo 5 % vprašanih. V tem primeru je nizek odstotek pričakovan, saj večina knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana nima serijskih publikacij postavljenih na ta način. Vendar pa tudi uporabniki knjižnic, ki imajo takšno postavitve serijskih publikacij, niso najboljše seznanjeni s to postavitvijo, saj je, denimo v Knjižnici Otona Župančiča, kjer so strokovne serijske publikacije v knjižnem formatu postavljene na police h knjigam, le pet anketirancev od 52 vedelo za ta sistem.

---

⁹ Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja gospodarstva, jih pogrešajo tudi s področja financ, in obratno. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja zdravja, jih pogrešajo tudi s področja kuhanja. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja vrtnarjenja, jih pogrešajo tudi s področij kuhanja in ustvarjalnosti oz. ročnih del. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja kuhanja, jih pogrešajo tudi s področij zdravja, vrtnarjenja in ustvarjalnosti oz. ročnih del. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja umetnosti, jih pogrešajo tudi s področja literature. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja ustvarjalnosti oz. ročnih del, jih pogrešajo tudi s področij vrtnarjenja, kuhanja in »naredi sam«. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja »naredi sam«, jih pogrešajo tudi s področja ustvarjalnosti oz. ročnih del. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja literature, jih pogrešajo tudi s področij umetnosti, zgodovine in kulturne dediščine. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja zgodovine, jih pogrešajo tudi s področja literature. Uporabniki, ki pogrešajo serijske publikacije s področja kulturne dediščine, jih pogrešajo tudi s področja literature.

Slika 4: Število anketirancev, ki ocenjujejo pomanjkljivo ponudbo serijskih publikacij na določenem področju

Na koncu so anketiranci odgovarjali še na nekaj vprašanj o spletnih serijskih publikacijah. V elektronski obliki jih prebira 42 %, od tega jih je 52 % zaposlenih. Večino, ki ne prebira elektronskih serijskih publikacij, predstavljajo upoko-jenci (59 %). Od 194 anketirancev, ki so odgovorili na vprašanje, zakaj ne berejo elektronskih serijskih publikacij, jih je 85 % kot razlog navedlo, da ne marajo brati v elektronski obliki. Pri odgovoru »drugo« bi sorodne odgovore, ki so se večkrat ponovili, lahko razporedili v pet skupin. Najpogostejše (17 odgovorov) so anketiranci navajali razloge, povezane z neznanjem uporabe elektronskih naprav, oz. da naprav/interneta pravzaprav sploh nimajo. Drugi najpogostejši

razlog (6 odgovorov) je bil povezan s težavami z vidom oz. utrujenostjo oči, štirikrat se je pojavil odgovor plačljivost dostopa in po trije respondenti so zapisali, da »imajo raje papir« oz. da nimajo časa. Preostali razlogi so se pojavili po enkrat. Za knjižničarje sta zanimiva morda še odgovora: »sem zadovoljen s prebranim v knjižnici« in »v knjižnico hodim, da sem v družbi med ljudmi«. Prvi odgovor kaže na to, da uporabniki sploh ne pomislijo, da bi nadomestili tisk z elektronsko obliko, temveč to dojemajo kot dodatno možnost. Drugi odgovor pa opozarja na pomembnost knjižnice kot prostora za druženje. Malce več kot polovica (57 %) anketirancev, ki prebirajo serijske publikacije v Mestni knjižnici Ljubljana, jih ne prebira tudi na spletu. Rezultati spletne ankete so nekoliko višji, 61 % jih prebira serijske publikacije v elektronski obliki. Večina anketirancev (81 %), ki prebirajo serijske publikacije v Mestni knjižnici Ljubljana, jih prebira tudi na spletu.

Od 150 anketirancev, ki so odgovarjali na vprašanje, ali prebirajo časopisje na platformi PressReader, jih je le 14 % odgovorilo z »da«. Če ta odstotek razporedimo na vse sodelujoče v terenski raziskavi, je to le 5 % anketirancev, čeprav imajo člani Mestne knjižnice Ljubljana brezplačen dostop. Pri vprašanju, kje še dostopajo do spletnega časopisja, so navajali različne informacijske portale, npr. 24ur.com, MMC siol.net, ki pravzaprav niso ponudniki spletnega časopisja. Pojavljala sta se tudi odgovora Google in internet. Nekaj uporabnikov je navedlo ponudnike spletnega časopisja, npr. *Delo*, *Dnevnik*, *Mladina*, *Jutranji list* in *The Guardian*. Omenili so še digitalne knjižnice in podatkovne baze, npr. dLib, JSTOR in Web of Science. Rezultati spletne ankete so tudi tu višji, saj jih je od 47 anketirancev, ki so odgovarjali na vprašanje, ali prebirajo časopisje na portalu PressReader, 28 % odgovorilo z »da«. Če ta odstotek razporedimo na vse sodelujoče v spletni raziskavi, je to le 16 % anketirancev. Tudi v tem primeru so rezultati precej nizki.

Anketiranci so imeli možnost predlagati naslove serijskih publikacij za nakup v prihodnje. Izmed 57 naslovov časopisja, ki so jih predlagali, le dvanajst naslovov še ni bilo naročenih v nobeni izmed knjižnic Mestne knjižnice Ljubljana. Največkrat, trikrat, sta se ponovila naslova *Domovina* in *Zdravje*. *Domovina* je bila po izvedbi ankete naročena, časopis *Zdravje* pa že od leta 2017 ne izhaja več. Poleg časopisa *Zdravje* sta se pojavila še dva naslova, ki sta tudi že prenehala z izhajanjem, kar kaže, da vsi uporabniki ne sledijo dogajanju na trgu in pravzaprav sploh ne vedo, kaj je na voljo.

5 Razprava

Raziskava je pokazala, da ima Mestna knjižnica Ljubljana kar nekaj zvestih čitalniških bralcev serijskih publikacij. Pričakovati bi bilo večji delež nečlanov, glede na to, da članstvo ni pogoj za čitalniško uporabo gradiva v Mestni knjižnici Ljubljana in je brezplačno dostopno v prostorih knjižnic.

Kljub rednemu obisku oddelkov s serijskimi publikacijami pa uporabniki ne vedo, kje vse jih lahko najdejo v knjižnici, saj večinoma vedo le za serijske publikacije v čitalnici, le 6 % jih ve za serijske publikacije na mladinskem oddelku in le 5 % za tiste na policah. V Mestni knjižnici Ljubljana bi morali na vidnejšem mestu opozarjati, kje vse lahko uporabniki najdejo serijske publikacije, a je vprašanje, ali bi v prostoru, kjer je že tako veliko napisov, to bilo sploh opaženo.

Uporabniki, ki dnevno ali vsaj enkrat tedensko prebirajo serijske publikacije v knjižnici, si te tudi pogosteje izposojajo na dom kot uporabniki, ki jih v knjižnici prebirajo le občasno. Vendar bi pričakovali, da bo izposoja manj pogosta pri uporabnikih, ki že tako dnevno prebirajo serijske publikacije v knjižnici. Verjetno jim že prebiranje dnevnikov in tednikov vzame toliko časa, da jim ga zmanjka za prebiranje mesečnikov v knjižnici in si te raje izposodijo na dom, ko je to mogoče. Med najbolj branimi naslovi v knjižnici je sedem naslovov dnevnikov oz. tednikov in trije naslovi mesečnikov, medtem ko je med najbolj izposojanimi naslovi šest mesečnikov in trije dnevnik oz. tednik. Glede na podatke lahko trdimo, da se v Mestni knjižnici Ljubljana večinoma prebirajo dnevnik in tednik, medtem ko se največ izposojajo mesečniki. Uporabniki, ki prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, ne uporabljajo spletnih različic, saj 57 % anketirancev, ki prebirajo serijske publikacije v Mestni knjižnici Ljubljana, teh ne prebira tudi na spletu.

Razlogi za prebiranje serijskih publikacij v knjižnicah in izposoja na dom so se izkazali za identične. Rezultati kažejo, da si bodo uporabniki, ki zaradi informiranosti prebirajo serijske publikacije v knjižnicah, izposojali to vrsto gradiva iz istega razloga. Enako velja za študij/sluzbo, prosti čas / razvedrilo in hobi. Glede na to, da se v knjižnicah najbolj prebirajo dnevnik in tednik, izposojajo pa se največ mesečniki, bi bilo pričakovati, da se v knjižnici večinoma prebirajo serijske publikacije z razlogom informiranja ter da se večinoma izposoja gradivo za prosti čas in hobi.

Zadnje raziskovalno vprašanje je bilo, kakšna je razlika uporabe elektronskega časopisja med terensko in spletno anketo. Zaradi slabšega odziva pri reševanju spletne ankete je težko primerjati rezultate. Vseeno je opaziti, da anketiranci, ki so odgovarjali na spletno anketo, v več primerih prebirajo elektronsko

časopisje kot anketiranci, ki so izpolnili terensko anketo. Velika večina spletnih anketirancev prebira časopisje v knjižnicah in na spletu, medtem ko terenski anketiranci večinoma prebirajo časopisje le v knjižnicah, ne pa tudi na spletu. Pri spletnih anketirancih je sicer zaznati tudi pogostejšo uporabo portala PressReader, a je tudi pri njih ta precej nizka.

6 Zaključki

V splošni knjižnici je nabava gradiva v precejšnji meri odvisna od knjižnične mreže, prostora knjižnice, vodstva, financerja in seveda trendov tistega časa. Splošne knjižnice pokrivajo vsa področja človekovega delovanja, to pa predvideva interdisciplinarni pristop in raznoliko gradivo ter posledično tudi precej velik finančni vložek. Pri serijskih publikacijah je nemogoče, da bi knjižnice z njimi tako dobro pokrivale posamezna področja kot s knjigami, zato je še toliko bolj pomembno, da knjižnica pozna potrebe in želje svojih uporabnikov ter jim poskuša izbor serijskih publikacij tudi čim bolj približati. Lahko se zgodi, da je tematika neke publikacije povsem zanimiva za naše uporabnike, a je lahko preveč strokovna. Na nakup vplivajo tudi različni dejavniki: koliko je gradivo uporabljeno, dosegljivo, morda celo brezplačno z elektronskim dostopom, ali je jezik za naše uporabnike primeren, kakšen je rok dobave oz. ali prihaja v redni dobavi, ali že imamo naročen izvod za katero izmed naših knjižnic ipd.

Zaradi zgoraj naštetih dejavnikov je pomembno, da pri odločanju glede nabave sodelujejo sodelavci, ki so v stiku z uporabniki, saj le ti dobro poznajo njihove želje in potrebe. V Mestni knjižnici Ljubljana ima vsaka večja knjižnica zaposlene, ki so zadolženi za natančnejše spremljanje dogajanja in so povezani z manjšimi krajevnimi knjižnicami, da preverjajo, po čem je povpraševanje oz. ali ga po kakšnem gradivu ni več.

Posamezne tiskane naslove bi bilo možno nadomestiti z elektronskimi dostopi, npr. na platformi PressReader. Obstaja sicer težava, da dostopa do posameznih naslovov periodike ni več zaradi pogodb, ki so v ozadju urejanja platforme. Glede na rezultate ankete bi morali v Mestni knjižnici Ljubljana vlagati tudi v izobraževanje starejših uporabnikov glede poznavanja tehnologije in programske opreme, saj tiskane serijske publikacije počasi izginjajo, velik delež bralcev časopisja v Mestni knjižnici Ljubljana pa predstavljajo ravno upokojenci. Morda bi bilo smiselno organizirati izobraževanje tudi za zaposlene, da bi lažje svetovali oz. pomagali uporabnikom. Treba bi bilo delati še na obveščanju predvsem starejših članov, ki nimajo zakupljenega dostopa do interneta, da lahko do njega brezplačno dostopajo v prostorih Mestne knjižnice Ljubljana.

V prihodnje bi bilo treba v Mestni knjižnici Ljubljana delati tudi na promociji serijskih publikacij, saj je praktično ni. Pomagala bi seveda postavitev oddelkov s periodiko na opazno mesto. V nekaterih knjižnicah so relativno skriti ali pa so v zgornjem nadstropju in verjetno vsi potencialni bralci periodičnega tiska niti ne vedo, kje lahko najdejo tovrstno gradivo, zato bi bilo smiselno ozaveščati uporabnike o samih lokacijah serijskih publikacij v knjižnici.

Kljub raziskavi, statistiki strojno beležene izposoje na dom in ekstrapolaciji pa pravzaprav natančnih podatkov o uporabi serijskih publikacij v Mestni knjižnici Ljubljana še vedno nimamo. Z raziskavo smo le ugotovili, kateri naslovi so brani. Ta podatek je sicer dobro izhodišče, ko je treba zaradi pomanjkanja sredstev kakšen izvod oz. naslov odpovedati, ne da pa nam natančnih podatkov o uporabi serijskih publikacij. Za to bi morali izvesti raziskavo na način, kot so jo izvedli v Knjižnici Jožeta Mazovca (Praznik, 2017), a tokrat v vseh knjižnicah, kar pa bi bil velik zalogaj, omejitev pri tovrstni raziskavi pa je tudi vprašanje, koliko bi bili uporabniki zadovoljni s tem, da nekdo nadzoruje, kaj berejo in s kakšnim namenom prebirajo. Druga možnost bi bila čitalniška izposoja, kar bi pomenilo, da bi moral imeti informator pri sebi vse čitalniške izvode in bi jih čitalniško izposojal, kar bi precej obremenilo zaposlene, ki že zdaj na informatorskem mestu spotoma opravljajo še druga interna dela. V knjižnicah, kjer ne izposojajo celotnega naslova neke serijske publikacije, bi to verjetno celo pomenilo spremembo prostora, da bi bila čitalniška izposoja sploh mogoča.

Navedeni viri

Bibliotekarski terminološki slovar. (2009). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Fletcher, S. B., in Stafford, K. (2018). Evaluating User Experience and Access Data to Reveal Patrons' Print and Digital Serials Preferences. *The Serials Librarian*, 74(1/4), 156–162.

Gazvoda, J., in Osojnik B. (1990). Promocija serijskih publikacij v knjižnici. *Knjižnica*, 34(3), 63–76.

ISO 11620:2023. Slovenski standard. Informatika in dokumentacija – Kazalniki uspešnosti knjižnic. (2023). Slovenski inštitut za standardizacijo.

ISO 2789:2023. Slovenski standard. Informatika in dokumentacija – Mednarodna statistika za knjižnice. (2023). Slovenski inštitut za standardizacijo.

Jamar, N. (2020). Trideset let zbirke serijskih publikacij v Občinski knjižnici Jesenice. *Knjižnica*, 64(1-2), 133–158.

Lafferty, C. (2006). Serials Usage Statistics in a Small Academic Library. *The Serials Librarian*, 49(4), 45–52.

Musek, M. (2002). Kdo pa bere to revijo? *Knjižnica*, 46(4), 149–187.

Praznik, N. (2017). Kaj se bere v knjižnici? *Knjižničarske novice*, 27(5-6), 3–5.

Sabotič, K. (2021). *Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana*. [Pisna naloga za bibliotekarski izpit].

Stojanović, S. (2013). *Primerjava uporabe tiskanih in elektronskih revij v določenem obdobju*. [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Tjaša Šesek

Mestna knjižnica Ljubljana, Kersnikova ulica 2, Ljubljana
e-pošta: tjas.sesek@mklj.si